

14.5.2012

Dnro 717/4/11

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

VIRKARIKOKSEN ERITYINEN VANHENTUMISAIKA JÄI HUOMIOTTA

1

KANTELU

Kantelija kertoi 17.2.2010 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä saaneensa tietää, että häntä ei valittu liikennevahinkolautakunnan jäseneksi, koska sosiaali- ja terveysministeriön käytännön mukaan tällaisiin tehtäviin ei voida valita toimikauden aikana 68 vuotta täyttävää henkilöä. Kantelija piti tätä rikoslain 11 luvun 11 §:n vastaisena (ikä)syrjintänä ja teki joulukuussa 2009 asiasta tutkintapyynnön Helsingin poliisilaitokselle. Rikoskomisario A teki helmikuussa 2011 päätöksen tutkinnan lopettamisesta. A:n mukaan asiassa ei voida soveltaa rikoslain 47 luvun työsyrintää koskevia säännöksiä. Syrjintärikoksen tunnusmerkistöön A ei ottanut kantaa, koska tuo rikos oli hänen mukaansa joka tapauksessa vanhentunut elokuussa 2010.

Kantelija katsoi, että esitutkinta oli aiheettomasti viipynyt ja asia vanhentunut esitutkinnan aikana, mistä oli aiheutunut hänelle myös taloudellista vahinkoa, kun hän on menettänyt mahdollisuuden vaatia korvausta ansionmenetyksestään.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta saatiin selvitykset Helsingin poliisilaitoksen rikoskomisario A:lta, rikoskomisario B:ltä ja rikosylikonstaapeli C:ltä. Lausunnon antoivat rikosylikomisario ja poliisipäällikkö.

Asiaa ei kuitenkaan voitu vielä tämän selvityksen perusteella ratkaista. Pyysinkin vielä selvitystä erityisesti siitä, miten asiassa oli otettu huomioon virkarikoksen mahdollisuus. Pyyntöni johdosta poliisipäällikkö antoi 2.5.2012 uuden lausunnon, jonka liitteenä oli rikostarkastajan ja rikoskomisario A:n yhteinen selvitys. Selvityksen mukaan asiaa on arvioitu uudelleen ja päädytty aloittamaan esitutkinta epäilyistä virkavelvollisuuden rikkomisesta ja että tutkinta pyritään saattamaan nopeasti päätökseen.

3

RATKAISU

3.1

Lähtökohtia

Esitutkintalain 6 §:n mukaan on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutkinta on yleensä tuloksekkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian epäillyn rikoksen tapahduttua. Esitutkinnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. Esitutkinnan toimittaminen ilman aiheetonta viivytystä on tärkeää myös syylliseksi epäillyn kannalta, jotta hän ei joudu olemaan kauempaa kuin välttämätöntä rikoksesta epäillyn asemassa. Ylipäätään asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Esitutinnan hyväksyttävä kesto riippuu kussakin yksittäistapauksessa tutkittavana olevan asian erityispiirteistä kuten sen laadusta ja laajuudesta. Luonnollisesti myös käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat esitutinnan keston. Poliisi joutuu asettamaan tehtäviään kiireellisyysjärjestykseen, minkä johdosta vähemmän kiireelliseksi arvioidut esitutkinnot joutuvat odottamaan vuoroaan. Selvää kuitenkin on, että poliisin tulee toimittaa esitutkinta ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkintaan jää kohtuullinen aika. Samoin on otettava huomioon, että esitutkinta tai ratkaisu siitä, ettei esitutkintaa toimiteta, on tehtävä niin ajoissa, että asianomistaja voi halutessaan käyttää omaa syyteoikeuttaan.

3.2

Kannanotot

3.2.1

Asian käsittely poliisilaitoksen esikäsittely-yksikössä

Kantelija teki tutkintapyyntönsä joulukuussa 2009. Tuolloin syrjintärikoksen syyteoikeuden vanhentumiseen oli käytettävissä olevan selvityksen perusteella arvioituna noin kahdeksan kuukautta.

Asiaa on ryhdytty selvittämään poliisilaitoksen esikäsittely-yksikössä sinänsä kohtuullisen ripeästi. Kuitenkin helmikuun 2010 alun jälkeen tutkinta pysähtyi, mihin ilmeisesti vaikuttivat ainakin tutkijanvaihdokset. Siinä vaiheessa kun asia 14.9.2010 siirrettiin esikäsittely-yksiköstä väkivaltarikosyksikköön, epäillyn syrjintärikoksen syyteoikeus oli mitä ilmeisimmin jo vanhentunut.

Poliisilaitoksen lausunnon mukaan tarkoituksenmukaisempaa olisi ollut siirtää jutun esitutkinta väkivaltarikosyksikköön heti, kun aktiiviset esitutkintatoimenpiteet oli tehty. Voin yhtyä tähän käsitykseen. Tutkinnanjohtaja C:n olisi tullut havaita syyteoikeuden vanhentumisvaara ja toimia se huomioon ottaen. Kuitenkin syrjintärikoksen syyteoikeus on vanhentunut hänen ollessaan asian tutkinnanjohtaja. On mielestäni ilmeistä, että jo helmikuussa 2010 oli nähtävissä, että kysymys oli senlaatusesta asiasta, joka kuului väkivaltarikosyksikön tutkittaviin. Näin ollen siirto olisi tullut tehdä paljon tapahtunutta aikaisemmin.

3.2.2

Asian käsittely väkivaltarikosyksikössä

Rikoskomisario A:sta tuli asian tutkinnanjohtaja 14.9.2010. Tuon jälkeen asiaa ryhdyttiin väkivaltarikosyksikössä viipymättä selvittämään. En myöskään katso, että A:n päätös asiassa olisi viipynyt tavalla, joka antaisi minulle aiheutta toimenpiteisiin – epäillyn syrjintärikoksen syyteoikeushan oli jo vanhentunut asian siirtyessä A:lle.

Kuten edellä on todettu, asiassa on nyttemmin aloitettu esitutkinta. Tähän nähden en katso voivani ottaa A:n päätöksen perusteisiin muuta kuin toteamalla seuraavaa.

Kantelijan tutkintapyyntönsä on ollut kysymys sosiaali- ja terveysministeriön menettelystä. Rikosoikeudellisessa vastuussa voisi olla joku ministeriön virkamies. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan virkarikoksen lyhin vanhentumisaika on viisi vuotta. Tuo vanhentumisaika ei siis ollut vielä lähelläkään umpeenkulumistaan, kun asia siirrettiin väkivaltarikosyksikköön. A:n tutkinnanlopettamispäätöksessä ei kuitenkaan otettu mitään kantaa asian arviointiin rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten kannalta. Myöskään pyytämässäni lisäselvityksessä ei selvitetä syytä tähän, mutta joka tapauksessa on ilmoitettu, että on päädytty esitutkinnan aloittamiseen.

Pidän käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ilmeisenä, että A ei ollut 1.2.2011 päätöksen tehdessään harkinnut asiaa mahdollisen virkarikoksen kannalta. Hän on tältä osin menetellyt virheellisesti. Tämä menettely on osaltaan aiheettomasti viivästyttänyt esitutkinnan toimittamista. Pidänkin perusteltuna sitä, että tutkinta pyritään saattamaan nopeasti päätökseen, kuten poliisilaitos on ilmoittanut.

3.2.3

Muuta

Kantelussa esitetystä vahingonkorvausvaatimuksesta totean, että oikeusasiamies ei voi määrätä vahingonkorvauksista. Totean myös, että asian esitutkinta on edellä kerrotusti kesken ja kantelija voi tuossa yhteydessä esittää vaatimuksiaan.

4

TOIMENPITEET

Kuten edellä on todettu, kantelijan asiassa on aloitettu esitutkinta, joka pyritään poliisilaitoksen mukaan saattamaan nopeasti päätökseen. Erityisesti tähän nähden pidän riittävänä, että saatan vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1.2 esittämäni käsityksen rikosylikonstaapeli C:n ja kohdassa 3.1.3 esittämäni käsityksen rikoskomisario A:n virheellisestä menettelystä heidän tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta. - - -